

Criminal Treatment of Juveniles in the European Union

Melnic, Violeta

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Melnic, V. (2013). Criminal Treatment of Juveniles in the European Union. *Studii Europene*, 2, 35-64. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-413069>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer Deposit-Lizenz (Keine Weiterverbreitung - keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Gewährt wird ein nicht exklusives, nicht übertragbares, persönliches und beschränktes Recht auf Nutzung dieses Dokuments. Dieses Dokument ist ausschließlich für den persönlichen, nicht-kommerziellen Gebrauch bestimmt. Auf sämtlichen Kopien dieses Dokuments müssen alle Urheberrechtshinweise und sonstigen Hinweise auf gesetzlichen Schutz beibehalten werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht in irgendeiner Weise abändern, noch dürfen Sie dieses Dokument für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Mit der Verwendung dieses Dokuments erkennen Sie die Nutzungsbedingungen an.

Terms of use:

This document is made available under Deposit Licence (No Redistribution - no modifications). We grant a non-exclusive, non-transferable, individual and limited right to using this document. This document is solely intended for your personal, non-commercial use. All of the copies of this documents must retain all copyright information and other information regarding legal protection. You are not allowed to alter this document in any way, to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public.

By using this particular document, you accept the above-stated conditions of use.

Tratamentul penal al minorilor în Uniunea Europeană

Conf. univ. dr. Violeta MELNIC

violeta.melnic@studii.eu.org

Institutul de Relații Internaționale din Moldova, Moldova

e-institute, Moldova

Abstract: The criminal treatment of juveniles in the European Union was regulated in earlier times and has evolved by national legislation of Member States, international treaties, documents of the Council of Europe, as well as by European Union Treaties, European Parliament Resolutions and Press Releases of the European Commission. The regulatory divergence of criminal treatment of juveniles in EU countries implies the need to elaborate certain minimum rules to prevent and to combat juvenile delinquency, oriented to education of minors and their punishment.

Key-words: criminal treatment, minor, educational measures, penalties.

I. Evoluția tratamentului penal al minorilor

Inițial, tratamentul penal al minorului a fost sancționator, fapt care rezultă din mai mulți factori ai acelor timpuri:

- în jurisprudența nu exista conceptul de copilărie ca o perioadă de protecție specifică a persoanei,
- în actele normative ale trecutului nu au fost identificate norme juridice speciale de protecție a copiilor și adolescenților în judecată, închisori. Pentru juriștii antici, perioadei medievale și de la începutul perioadei moderne copiii infractori nu interesau ca o categorie specifică.

Potrivit legilor severe, minorii care săvârșeau acte ilegale erau pedepsiți la fel ca și adulții.

În Digestele lui Justinian este un titlu „Despre persoanele până la 25 ani”, în care se stipulau cazurile în care acestora li se acorda sprijin la încheierea anumitor afaceri și de proprietate, dar în cazul comiterii actelor ilegale, Ulpian spunea că nu necesită a fi ajutat minorul, dacă el a comis un furt sau ilegal a cauzat un prejudiciu, asistență nu se acordă.

Legea celor XII Table a formulat pentru prima dată principiul iertării pedepsei și achitării în privința minorilor. Potrivit Legii acest principiu acționa în cazul îndeplinirii a două condiții: când cel ce a comis infracțiunea nu înțelegea caracterul actului comis și când actul nu a fost săvârșit până la sfârșit. Acest principiu a fost răspândit pe o perioadă îndelungată în statele care au preluat dreptul roman. Astfel, francezii iau în considerație existența principiului nominalizat în Franța și alte state romanice până la revoluția din 1789.

Legea celor XII Table distingea infracțiunile cu și fără intenție, pentru comiterea celor dintâi urma întotdeauna pedeapsa. Iar în privința minorilor recunoscuți imaturi din punct de vedere psihic, se admitea reducerea pedepsei. Renumitul cercetător francez a drepturilor minorilor P.H.Robert aprecia această regulă ca temei de apariție mai târzie a criteriului discernământului.

Autorii elvețieni M.Veillard-Cybulski și H.Veillard-Cybulski în rezultatul investigărilor pe parcursul mai multor ani despre istoria luptei cu infracționalitatea minorilor au stabilit că în privința minorilor se aplicau toate pedepsele ce se aplicau adulților, inclusiv și pedeapsa cu moartea, detenția în aceleași închisori ca și adulții, chiar și în privința copiilor în vârstă de 7 ani, acțiuni procesuale inexplicabile ca depunerea jurământului și inadmisibile (tortura).

În Germania, Actul Carolina (Reglementările penale-judiciare ale regelui Carol al V-lea, secolul al XIV-lea) cuprindea reglementări referitoare la minori, pe care îi considera privați de gândire datorită vârstei. În cazul comiterii infracțiunilor de către aceștia, legea prevedea de a fi cerut sfatul experților cum de procedat, în funcție de toate circumstanțele cazului, și dacă este necesar de aplicat pedeapsa. Ca urmare, experții hotărau dacă necesită de a fi pedepsiți minorii sau nu. Așa numitul expert-judecător a intervenit în așa rol în timpurile mai târzii chiar în procesul penal.

Art. CL-XIV din Legea „Carolinei” avea un caracter sever prin stipularea că dacă cel ce fura avea până la 14 ani, atunci el, indiferent de dovezi, va fi exonerat de pedeapsa cu moartea, dar va fi supus la pedepse corporale la aprecierea judecătorului și trebuie să dea jurământul pe veci. Dar dacă cel ce fura se apropia de 14 ani și sustragerea era semnificativă și au fost stabilite circumstanțe agravante, răul va putea remedia insuficiența de vârstă, atunci judecătorul trebuia să aprecieze dacă minorului urma să îi fie aplicată pedeapsă pecuniară, corporală sau cu moartea.

Această din urmă prevedere oferea posibilitatea de a fi aplicată pedeapsa cu moartea minorilor.

În Anglia, doi copii de 9 și respectiv 10 ani au fost omorâți potrivit unei decizii judiciare.

Astfel, principiul *reaus intentione suplinește insuficiența vârstei* acționa nu numai în Germania, dar și în Anglia, care nu a preluat dreptul roman.

Dezinteresul față de o protecție specială minorilor infractori a continuat și în epoca sumbră a jurisprudenței în Evul Mediu. În lucrarea sa „Despre infracțiuni și pedepse” (1764), Cesare Beccaria a subliniat despre severitatea pedepsei și dezordinea procedurii penale neevidențiind anumite prevederi specifice despre minori.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea au apărut date statistice despre lipsa unei protecții speciale a minorilor în procesul de judecată și în cazul aplicării pedepsei. În doctrina engleză (1762-1782) s-a precizat că neprotecția minorilor aflați în închisori era absolută. O mare parte din deținuți o constituiau băieții de cea mai mică vârstă și fete între 10-13 ani. Această situație contribuia la formarea unei cariere infracționale a minorilor deținuți. Astfel, practicienii penitenciari din Anglia au menționat că minorii intrau în închisori din cauza vârstei și nu pentru comiterea infracțiunilor, dar ieșeau de acolo cu cunoașterea căilor de săvârșire a faptelor rele.

Lipsa protecției speciale în legile mai multor state europene până la jumătatea secolului al XIX-lea denotă că la acea etapă nu s-a conștientizat că minorii au nevoie de o protecție juridică a drepturilor sale în funcție de vârstă. Ignorarea acestui fapt a contribuit la aceea că dreptul roman și dreptul feudal și chiar legile perioadei moderne prevedeau o protecție legală limitată pentru minori.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-au produs schimbări în privința minorilor infractori. Primele judecătoria referitoare la minori în Europa au apărut în Irlanda în 1904 (sesiunea specială a judecătoriai comune). În Anglia în august 1905 apare prima instanța în privința minorilor, în decembrie 1908 apare prima lege în privința minorilor care a instituit un sistem judiciar autonom pentru minori. În Germania (1907-1908) a avut loc cumularea funcțiilor instanțelor tutelare și instanțelor în privința cauzelor penale referitoare la minori. În Franța în martie 1914, legea din 22 iulie 1912, care a intrat în vigoare la 4 martie 1914 a creat un sistem judiciar autonom. La fel, în Ungaria (1908), Transilvania (1913), Polonia (1919) au fost create sisteme judiciare autonome pentru minori. În Austria din 21 octombrie 1908 au fost create sisteme judiciare tutelare pentru minori. În Spania au fost create instanțe tutelare din 2 august 1918. În Italia din 11 mai 1908 au fost specializate instanțele în privința minorilor. În Portugalia în 1911 au fost create tribunale în privința minorilor cumulați în instanțe tutelare. În Rusia a fost creat în 1913 un sistem autonom pentru minori. În Elveția, în unele cantoane au fost create consilii tutelare, în Geneva a fost creată o cameră specială pentru minori în 1913, în alt canton consiliul funcționa ca instanță pentru minori. În Olanda în 1901 au fost create temporar instanțe pentru minori, care funcționau pe baza unei proceduri rigide. În Grecia printr-o circulară a Ministrului Justiției din 24 decembrie 1924 s-a stabilit specializarea judecătorilor în privința cauzelor cu minori. Sistemul judiciar autonom în privința minorilor a fost creat 1939.

În secolul al XX-lea au fost create în Anglia, Belgia, Franța, Grecia, Olanda, Polonia, Ungaria, cantonul francez din Elveția judecătoria autonome pentru minori.

În Germania, Austria, Spania, Portugalia, cantoanele germane din Elveția, funcțiile tutelare ale instanțelor au fost cumulate cu funcțiile instanțelor pentru minori, care au înaintat pe primul plan protecția drepturilor minorilor, dar nu lupta cu criminalitatea, cum s-a petrecut în instanțele primei grupe a țărilor.

În alte state ca Irlanda, Italia, Grecia, Elveția (cantonul Geneva) au fost instituți judecători speciali pentru cauzele privind minorii.

Aceasta a fost situația inițială a justiției juvenile, ulterior aceasta s-a dezvoltat, suportând schimbări de caracter general, precum și specifice pentru fiecare stat.

În Anglia, sistemul instanțelor justiției juvenile a fost creat în 1909; prima lege în privința copiilor fiind din decembrie 1909 și legea cu privire la copii – din 21 decembrie 1908.

Ședințele speciale din Birmingham au început să funcționeze după următoarele reguli: ședințele de judecată cu o oră înainte de judecățile generale, divizarea minorilor după categoria infracțiunilor săvârșite, prezența părinților și altor oameni în ședințele de judecată, separarea fiecărui caz de examinare a cauzelor în privința minorului, chiar în caz de coparticipare, crearea funcționarilor în privința probațiunii, cărora li se atribuia funcții de studiere a personalității și reintegrarea copiilor infractori.

Franța a avut un rol important în sistemul continental a justiției juvenile, caracterizându-se prin clara reglementare a procesului judiciar. În comparație cu Anglia și alte state de drept continental, se caracterizează prin rigiditatea structurii sistemului judiciar. Judecătorii pentru minori în Franța au fost create printr-o lege din 22 iulie 1912, care intrat în vigoare în martie 1914. Franța a fost una din ultimele state europene în care a fost creat sistemul justiției juvenile. Un rol important l-a avut specializarea judecătorilor pentru minori și ancheta socială în cadrul procesului penal în privința minorilor.

În Germania, prima judecată în privința minorilor a fost creată la 1 ianuarie 1908 în Frankfurt. Sistemul justiției pentru minori nu era autonom, dar în cadrul judecătorilor specializate erau secții specializate pentru minori. Prima examinare a cauzelor cu minori în vârstă de la 12 la 18 ani, de către participanții în instanțe, care duceau ancheta preventivă și se numea judecător anchetator. Doctrina a apreciat cumularea funcțiilor de pedepsire și educare, care îi caracteriza pe judecătorii specializați pentru minori în calitate de cumulare a tutelei cu pedeapsa.

În pofida diferitor forme ale instanțelor pentru minori în diverse state, urmare a unei analize sintetice care identifică anumite trăsături comune putem delimita două modele ale justiției juvenile continental și anglo-saxon.

În Anglia, judecătorii pentru minori examinează infracțiunile care se referă la categoria celor grave, cu excepția omorurilor, precum infracțiuni mai puțin grave, precum și încălcarea regulilor școlare, fuga de acasă, jocurile de hazard.

În dreptul penal francez a fost luată următoarea clasificare a încălcărilor: contravenții, delictes și crime cărora le corespund trei categorii de judecători pentru minori. La fel se iau în considerare calitățile personale ale infractorului, atingerea sau neatingerea vârstei de 16 ani. Numai cauzele persoanelor de 16 ani pot fi examinate de instanțele pentru minori.

În Franța, cauzele pentru minori sunt tranșate numai de către judecătoriile pentru minori, altfel este situația în Anglia, unde minorul sau reprezentantul acestuia are dreptul de a alege examinarea cauzei în instanțele pentru minori sau de drept comun pentru a se asigura drepturile procesuale. Diferența între sistemul continental și cel anglo-saxon a instanțelor pentru minori constă, că în primul caz coparticiparea minorilor cu adulții se examinează de judecătoriile de drept comun, iar cel de-al doilea de către judecătoriile pentru minori.

În unele state instanțele pentru minori examinează și cauze în privința minorilor mai mici decât limita vârstei răspunderii penale în privința cărora pot fi aplicate măsuri educative și judecătorii pot micșora vârsta răspunderii penale și să le aplice pedeapsă. Astfel, în Franța răspunderea penală survine de la vârsta de 15 ani, iar de la 13 la 15 ani se aplică măsuri de ocrotire judiciară.

Cauzele în privința minorilor în Anglia se reglementează de Legea în privința copiilor și tinerilor din 1933, regulile generale privind instanțele pentru minori; deși a trecut o perioadă îndelungată de timp, nu s-au schimbat. Conform dreptului englez toate legile în privința minorilor, luând în considerare amendările din 1968 despre ridicarea vârstei răspunderii penale, cu excepția omorurilor se examinează de instanțele privind minorii în procedură simplificată.

Procedura judiciară în privința copiilor în instanțe poate fi divizată în două stadii: hotărârea de a fi recunoscuți vinovați și pronunțarea hotărârii după ce sunt recunoscuți vinovați.

Un rol important îl au în Anglia serviciile de probațiune care asistă organele locale de servicii sociale.

Sistemul judiciar pentru minori în Franța din 1945 este constituit din trei etape: judecători pentru copii, tribunale pentru minori și judecători pentru minori, ceea ce a înlocuit sistemul unui singur judecător din 1914. Iar din 1958 a fost creat un sistem autonom în privința cauzelor cu minori.

Judecătorul francez pentru copii este un magistrat al marilor instanțe, numit pe un termen de 3 ani cu posibilitatea de prelungire. La alegerea candidaturii acestuia se ia în considerare interesul magistratului în privința întrebărilor minorilor.

Un aspect important al procesului francez îl constituie ancheta socială care se ocupă de studierea personalității minorului.

Judecătorul pentru copii poate elibera minorul de la urmărire penală și măsuri de influențare pentru încălcări și poate aplica în privința lui măsuri de asigurare (protecție, supraveghere), dar nu poate aplica pedeapsa penală. El poate examina cauza și decide remiterea acesteia spre examinare tribunalului.

Procedura judiciară în tribunalele pentru minori se aseamănă cu procedura în jurisdicția comună, ceea ce deosebește modelul francez de cel englez. Această procedură cuprinde audierea minorului, tutorelui, martorilor, procurorului, părinților și opinia apărătorului minorului.

Judecătoriile pentru minori examinează infracțiunile minorilor de la 16 la 18 ani, precum și coparticipanții adulți. În judecătoriile pentru minori se aleg zece judecători dintr-o listă specială a judecătorilor de la instanță [1].

Cooperarea internațională în domeniul justiției juvenile a avut loc treptat, începând cu crearea organizațiilor internaționale care se ocupau cu problemele justiției juvenile. În anul 1928 a fost creată prima Asociație Internațională a judecătorilor pentru copii, care din iulie 1938 se numește Asociația internațională a magistraților în privința minorilor, iar din 1978 și-a extins obiectul de activitate și în privința cauzelor familiale, numindu-se Asociația Internațională a magistraților în cauzele minorilor și familiei.

Asociația Internațională a Protecției Sociale nu avea ca obiect principal studierea problemelor minorilor, dar domeniul de activitate al căreia avea conexiune cu acestea și implica investigarea acestora la nivel internațional. Astfel, cele 13 congrese ale Asociației aveau tematici în exclusivitate în privința minorilor, de exemplu, I Congres - Implicarea administrativă și judiciară în privința copiilor neadaptați social și al adolescenților, VI Congres – în ce măsură este justificată diferența între statutul de drept și adresarea între minori, tinerii adulți și adulții infractori.

Lupta împotriva infracționalității minorilor a constituit obiectul cercetării regionale și globale, incluzând mai multe state ale asociației internaționale. În acest context, s-a pronunțat al II Congres al ONU în privința prevenirii infracționalității și tratamentul infractorilor în care a fost prezentat Raportul „Noile forme ale infracționalității minorilor”. În acest raport pentru prima dată

au fost folosite materiale din mai multe state în funcție de toate principiile și criteriile. A avut loc o cercetare comparativă aproape pe toate regiunile globului, rezultatele fiind reprezentative.

Propunerile raportorului general sunt actuale și în prezent constau în crearea unor jurisdicții speciale pentru tinerii adulți de a atribui cauzele în privința tinerilor adulți instanțelor pentru minori (spre exemplu de la 18 la 21 de ani), de a diviza competențele judecătorilor de drept comun și judecătoriile pentru minori în privința tinerilor adulți, luând în considerare gravitatea infracțiunii, gradul de maturitate al infractorului, hotărârea instanței de transmitere a cauzei într-o anumită instanță, alegerea instanței de înșși infractori, încredințarea infractorului judecătoriei de drept comun poate fi numai asigurându-i un regim de adresare favorabil, aplicate de către organele administrative care se ocupă de minori.

Astfel, deși de ținut cont de ele și nu au oferit în mare parte un tratament mai favorabil tinerilor adulți.

În 1874, la Oxford, al IX Congres al Asociației Internaționale a Magistraților a Cauzelor cu Minori a abordat întrebarea „implicării administrative”, după acest Congres a fost activată tendința de a schimba pedepsele cu măsurile preventive educative. În anumite state ca Franța, Belgia, minorilor le era aplicată munca în folosul societății la locul lor de trai.

Prin Rezoluția a VI a Congresului ONU privind prevenirea infracțiunilor din 1980, Caracas, Venezuela, s-a intenționat elaborarea unor standarde minime care ar servi drept model pentru legislațiile statelor membre ale ONU. Acceptând Declarația de la Caracas, Consiliul Economic și Social al ONU a început elaborarea un document internațional la care au participat experți din toate regiunile întruniți în ședințe la Beijing.

Ulterior, Regulile de la Beijing au fost adoptate de Congresul VII al ONU în 1985 la Milano, iar la cel de al VIII Congres al ONU de la Havana din 1995 au fost prezentate rezultatele implementării regulilor de la Beijing.

Regulile de la Beijing stabilesc condițiile social-economice, care se consideră ca favorabile pentru dezvoltarea minorilor, tinerilor și spre care trebuie să tindă statele membre.

Acestea reglementează detaliat semnificația minorului infractor, infracțiunile *status-quo* (faptele care constituie infracțiuni în cazul când sunt săvârșite de minori și nu sunt pedepsite când sunt comise de adulți), vârsta răspunderii penale, scopul jurisprudenței pentru minori, asigurarea confidențialității, precum și alte aspecte ale procedurii penale.

Regulile de la Beijing au avut o mare importanță la nivel internațional pentru administrarea unei justiții adecvate și corespunzătoare minorilor, care urmau să fie implementate la nivel

național de către statele membre. Regulile nominalizate au inițiat alte documente juridice internaționale precum Principiile de la Riyadh adoptate în 1990 de Congresul al VIII al ONU pentru prevenirea justiției juvenile și Regulile ONU privind protecția tinerilor privați de libertate.

Așadar, evoluția dezvoltării regulilor privind protecția minorului delincvent au demonstrat interesul deosebit pentru oferirea unui sistem special de protecție a minorilor, care deși s-a materializat în diferite state, s-a nuanțat prin norme de drept internațional care au evidențiat necesitatea unui tratament deosebit referitor la minori. Dezvoltarea sistemului de protecție în privința minorilor infractori a fost influențat atât de factori interni, ce aparțineau diferitor sisteme de drept, cât și externi, politica penală în privința minorilor.

Politica penală s-a orientat spre prevenirea și lupta împotriva criminalității prin căutarea unor mijloace alternative, fapt care demonstrează ineficiența sistemului de sancționare a minorilor.

În dezvoltarea sistemului de sancționare au intervenit modificări, dar care nu au schimbat conceptul acestuia. Cooperarea internațională și regională a pătruns ca un fir roșu perfecționarea sistemului de sancționare al minorilor. Astfel, cooperarea internațională a format principiul umanismului în sancționarea minorilor.

Organizația Națiunilor Unite creată în baza Cartei Națiunilor Unite are competențe și în domeniul dreptului penal și al justiției penale. Printre organele competente în domeniul penal remarcăm Comisia Interdepartamentală pentru Prevenirea Crimei și de Justiție Penală, înființată prin Rezoluția Adunării Generale nr. 46 din 18 decembrie 1991, serviciul de prevenire a crimei și de justiție penală a Oficiului ONU de la Viena, care are opțiuni de a promova rezoluțiile ONU în acest domeniu. Aceste organe au menirea de a preveni infracțiunile și tratamentul infractorilor minori.

ONU organizează din 1955 o dată la 5 ani Congresul internațional pentru combaterea, prevenirea și tratamentul delincvenților.

Urmare a primului Congres ONU a fost adoptată prin Rezoluția nr. 603/C (XXIV) din 31 iulie 1957 de către Consiliul Economic și Social ansamblul de reguli minime care invocă că lipsirea de libertate, inclusiv a minorilor și tinerilor, nu trebuie să fie însoțită de suferințe, în plus atunci când s-ar putea evita acest lucru. Prin rezoluțiile nr. 2858 (XXV) din 20 decembrie 1971, nr. 3144 (XXVIII) din 14 decembrie 1973 și nr. 3218 (XXXIX) din 6 noiembrie 1974, Adunarea Generală a ONU a recomandat statelor membre să-și adapteze legislațiile naționale la principiile ansamblului de reguli minime. În conformitate cu acestea, în România a fost inclusă munca corecțională în Codul penal român.

În cadrul celui de-al V-lea Congres ONU ținut la Geneva în 1975 (101 state participante) Prevenirea și controlul – provocarea ultimului sfert de veac, s-a urmărit găsirea unor măsuri de pedeapsă substitutive pedepsei închisorii pentru minorii care nu pun în pericol securitatea publică. În acest sens, România a înlocuit în fapt pedeapsa cu închisoarea aplicabilă minorilor infractori până atunci cu măsura educativă a școlii speciale de muncă și educare prin Decretul nr. 218/1977, precum și modificările aduse instituției recidivei prin Legea nr. 6/1973 prevăzându-se condiții mai restrictive. Congresul a adoptat Declarația privind protecția tuturor persoanelor împotriva torturii și a altor pedepse inumane care a stat la baza adoptării în 1984 a Convenției privind protecția persoanei împotriva torturii și pedepselor inumane. În rezultatul abordărilor Congresului pentru prevenirea crimei și tratamentului delincvenților a fost adoptată Declarația de la Caragas, care este primul document internațional mai cuprinzător și oferă date referitoare la prevenirea crimei și la eforturile umane legate de aceasta. La Congresul a VII-lea ONU desfășurat la Beijing a fost adoptat ansamblul de Reguli minime cu privire la administrarea justiției pentru minori aprobate de ONU cu ocazia celei de-a 96-a sesiuni plenare din 29 noiembrie 1985, prin Rezoluția nr. 40/33 [2]. Potrivit acestora pentru cauzele cu minorii trebuie să se recurgă la mijloace extrajudiciare, apelându-se astfel la alte servicii în vederea excluderii efectelor negative în privința minorilor.

După lucrările celui de al VII lea Congres a Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și pentru tratamentul delincvenților, care a avut loc la Havana au fost adoptate principiile de la Ryad pentru prevenirea delincvenței juvenile. Acestea se orientează spre interesul tânărului pentru a se evita, chiar aflat în perioada copilăriei, comportamente nedorite. La Congresul respectiv au fost adoptate Regulile minime pentru protecția tinerilor privați de libertate.

În decembrie 1990 la cea de-a 45-a sesiune a ONU au fost adoptate Regulile minime ale Națiunilor Unite pentru elaborarea unor măsuri neprivative de libertate, numite Regulile de la Tokyo. În acest context, Adunarea Generală a ONU recomandă ca la fiecare 5 ani, începând cu 1994 să se prezinte informări despre rezultatele obținute în practică cu privire la aplicarea acestor reguli. La Congresul ONU de la Cairo din 1995 s-au abordat probleme legate de justiția penală în perioada de tranziție, de delincvența minorilor și tinerilor, de măsurile de prevenire față de minor după intrarea sa în conflict cu legea penală.

Creșterea criminalității și atingerea unui caracter transfrontalier a determinat necesitatea internaționalizării prevederilor privind răspunderea penală a copilului. Impactul extinderii cooperării internaționale a statelor în domeniul drepturilor copilului prin documente internaționale a avut o influență benefică prin contribuirea la perfecționarea legislației naționale în

materia respectivă. În acest sens, noile acte internaționale în domeniul protecției copilului a stimulat apariția a noi acte legislative și mecanisme de protecție la nivel național. Pe de altă parte, protecția drepturilor copilului la nivel constituțional și legislativ a contribuit la recunoașterea la nivel internațional a respectării acestora [3].

Tratatele internaționale privind protecția drepturilor copilului au mare importanță și relevanță prin aplicarea directă a acestora și prevalență față de normele naționale. Aceasta se explică prin faptul că în baza prevederilor constituționale ale statelor, tratatele internaționale au prioritate față de reglementările naționale. După cum s-a remarcat, dreptul internațional este un drept al coexistenței între state suverane și egale în drepturi, care contribuie la modelarea competențelor, a conduitei. Acesta se afirmă ca un drept al comunității internaționale, al umanității, având posibilitatea de a le proteja interesele și de a le garanta supraviețuirea. Prin urmare, sunt eficiente convențiile internaționale în materia răspunderii penale a minorilor, care devin obligatorii pentru statele membre. În ceea ce privește recomandările și rezoluțiile, acestea sunt facultative, dar pot influența politica statului în domeniul respectiv.

Astfel, în Declarația Universală a Drepturilor Omului au fost consacrate principiile legalității incriminării, prezumția de nevinovăție și aplicării legii penale mai blânde în legislațiile penale naționale ale statelor membre. Cel de-al doilea Protocol internațional cu privire la drepturile civile și politice abolește pedeapsa cu moartea. Convenția ONU împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante prevede că statele vor lua măsurile legislative, administrative, judiciare și alte măsuri eficiente pentru a împiedica actele de tortură și vor exercita o supraveghere sistematică asupra regulilor de arest, deținere sau închisoare pe teritoriul aflat sub jurisdicția sa, inclusiv și în privința minorilor. Comitetul împotriva torturii analizează rapoartele statelor asupra măsurilor pentru implementarea Convenției ONU împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime și prezintă Observațiile la aceste rapoarte ale statelor membre pe marginea cărora statele vor prezenta informația utilă. Protocolul facultativ la Convenția ONU împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, fiecare stat instituie, desemnează sau susține la nivel național unul sau mai multe organe de vizitare în scopul prevenirii torturilor și a altor forme de tratament sau pedepse crude, inumane sau degradante. Potrivit acestui Protocol, statele vor institui mecanismele de prevenire națională abilitate să examineze problemele referitor la comportamentul față de persoanele private de libertate care se află în locurile de deținere pentru a spori protecția împotriva torturilor și a altor forme de tratament sau pedepselor crude, inumane sau degradante, să prezinte recomandări

autorităților în scopul îmbunătățirii comportamentului față de persoanele private de libertate și a condițiilor de detenție și a prevenirii torturilor și a altor forme de tratament sau pedepselor crude, inumane sau degradante, să facă propuneri și observații cu referire la legislația națională. Este important de menționat că actele de tortură nu se definesc în funcție de natura actului în sine, ci de impactul acestora asupra victimei. În acest context, sunt relevante caracteristicile victimei, cum ar fi vârsta, sănătatea, ceea ce constituie tortură pentru un copil nu poate constitui tortură pentru un adult sănătos.

Primul document internațional privind drepturile copilului poate fi considerat Declarația drepturilor copilului din 20 noiembrie 1959 care instituie principiul interesului superior al copilului. Ținând cont de caracterul său declarativ, aceasta nu a instituit anumite obligații concrete pentru state privind ameliorarea cadrului normativ și instituțional în interesul superior al copilului.

Ulterior, la 20 noiembrie 1989, a fost adoptată de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite Convenția Internațională a Drepturilor Copilului, considerată celebră în această materie. Respectiva impunea statelor anumite sarcini pentru protecția copilului și asigurarea garanțiilor necesare, inclusiv referitoare la răspunderea penală a acestuia. Astfel, potrivit art. 37 al Convenției internaționale cu privire la drepturile copilului, pentru infracțiunile comise de o persoană care nu a împlinit 18 ani nu vor fi pronunțate nici pedeapsa capitală, nici închisoarea pe viață, fără posibilitatea de eliberare. Arestarea, deținerea sau întemnițarea unui copil se vor face conform legii și vor fi folosite doar ca măsuri extreme și pentru o perioadă cât mai scurtă. Orice copil privat de libertate va fi tratat cu îngăduință și cu respectul datorat demnității persoanei umane, ținând cont de necesitățile unei persoane de vârsta sa. Art. 40 din Convenția prenotată stipulează că statele părți recunosc oricărui copil suspect, acuzat sau dovedit că a comis o încălcare a legii penale, dreptul de a fi tratat într-un mod de natură să favorizeze simțul său de demnitate și al valorii personale și să țină seama de vârsta sa și de necesitatea de a promova reintegrarea copilului și asumarea de către acesta a unui rol constructiv în societate. În acest context, se relevă importanța de a exclude măcar copiii mai mici din rândul aceluia care răspund penal, evitând procedurile judiciare și dezvoltând dispoziții privind alternativele de îngrijire instituționalizată [4]. În plus, se elucidează scopul educativ care urmărește dezvoltarea respectului pentru drepturile omului și pregătirea copilului pentru o viață responsabilă într-o societate democratică și liberă.

Statele trebuie să respecte Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, Regulile standard Minime de Înfăptuire a Justiției Juvenile (regulile de la Beijing), principiile ONU pentru

prevenirea justiției juvenile (principiile Riyadh) și Regulile Națiunilor Unite pentru Minorii aflați în detenție.

Art. 40.1 al CDC prevede că la tratarea unui copil în conflict cu legea trebuie să se țină cont printre alte momente de „oportunitatea promovării reintegrării copilului și a asumării de către copil a unui rol constructiv în societate” [5]. Punctul 5 al Regulilor de la Beijing prevede că sistemul justiției juvenile trebuie să fie orientat spre asigurarea bunăstării minorului [6]. Prin aceasta, Regula introduce principiul proporționalității și „va garanta ca orice reacție față de infractorii juvenili totdeauna să fie proporțională circumstanțelor, atât ale infractorului, cât și ale infracțiunii”.

Tratamentul socio-juridic al minorilor care au săvârșit infracțiuni a fost reglementat, în Sistemul Națiunilor Unite, prin Regulile și Standardele Minime ale Administrării Justiției Juvenile - Regulile de la Beijing [7]- adoptate de Adunarea Generală prin rezoluția 40/33 din noiembrie 1985. Scopul și obiectivele urmărite de Națiunile Unite prin elaborarea și adoptarea acestor reguli au fost, așa cum menționează Declarația Consiliului Economic și Social din 24 mai 1989, „dezvoltarea, îmbunătățirea și reforma sistemului justiției juvenile din lumea întreagă.”

Regulile de la Beijing au deschis un *nou capitol în legislația internațională a Drepturilor Omului*. Câteva argumente vin în sprijinul acestei afirmații și anume:

- a) Odată cu elaborarea acestor standarde se conturează un nou domeniu în cadrul legislației internaționale a Drepturilor Omului, respectiv și a *Drepturilor Copilului*. Această recunoaștere nu face altceva decât să sancționeze în drept rezultatele studiilor și cercetărilor psiho-sociologice, psiho-neuro-biologice, etc. care au evidențiat caracterul ireductibil, *distinct al copilăriei* în procesul dezvoltării și maturizării ființei umane. În consecință, ea necesită o abordare socio-juridică diferențiată precum și reglementări distincte.
- b) Regulile de la Beijing deschid calea unei noi înțelegeri, precum și a unui nou tratament juridic al comportamentului infracțional al copiilor și tinerilor. El este integrat în contextul dezvoltării, fiind considerat mai degrabă un accident, care trebuie înțeles și tratat pe fondul particularităților procesului de maturizare. În consecință, formele de intervenție și remediile reglementate au un caracter precumpănitor socio-educațional și sunt administrate în comunitate.
- c) Pornind de la aceste supoziții, Regulile de la Beijing au reprezentat începutul unui proces de reformă a justiției penale în general, a celei pentru minori în special, care s-a

materializat ulterior în elaborarea de către Națiunile Unite a unui nou set de reguli care reglementează tratamentul comunitar, non-custodial al sancțiunilor penale precum și un ghid al prevenirii delincvenței juvenile.

Regulile de la Beijing reprezintă prima tentativă de a reglementa un subsistem penal centrat pe particularitățile psiho-sociale ale minorului delicvent, pe nevoile sale de socializare și reinserție comunitară. Ele reglementează tratamentul juridic diferențiat al copiilor care au comis infracțiuni, drepturile delicventului minor în toate fazele procesuale, precum și obligațiile profesionale / legale ale persoanelor implicate în administrarea sancțiunilor penale aplicate minorilor. Documentul este structurat în șase părți.

Prima parte - *Principii Generale* - precizează scopul acestor Reguli și reglementează ansamblul principiilor, normelor și valorilor care fundamentează tratamentul penal al minorilor: vârsta responsabilității penale, drepturile infractorilor minori, protecția vieții private, etc.

Standardele minime prevăd obligația statelor (rg.2.3) de a reglementa în legislația națională un set de legi, reguli și prevederi speciale aplicabile delicvenților minori, precum și înființarea unor instituții și organisme specializate în administrarea justiției pentru minori. Rolul acestor instituții este:

- a) de a satisface nevoile delicvenților minori, respectându-le în același timp, drepturile și
- b) de a satisface nevoile de securitate ale comunității.

Regulile recomandă statelor reglementarea vârstei răspunderii penale, ținând cont de particularitățile maturizării emoționale, mentale și intelectuale ale minorilor. De asemenea, apreciază că *interpretarea și aplicarea principiului proporționalității trebuie să se realizeze în spiritul circumstanțelor personale ale minorului infractor și nu neapărat în conformitate cu urmările și gravitatea faptei comise.*

De asemenea, potrivit Regulilor de la Beijing, statele membre vor căuta, în conformitate cu interesele lor generale, să asigure bunăstarea copiilor și a familiilor lor. Statele membre se vor strădui să realizeze condiții care vor asigura dezvoltarea normală a copiilor în comunitate, în special în acele perioade ale vieții în care sunt predispuși la comportamente deviate, și vor sprijini procesul de maturizare personală precum și educația lor, astfel încât să-i ferească pe cât posibil de infracțiune și delincvență.

O atenție specială va fi acordată măsurilor pozitive, ceea ce implică mobilizarea tuturor resurselor disponibile, inclusiv familia, voluntarii și alte grupuri comunitare, școala și alte instituții

comunitare, în scopul promovării bunăstării copiilor, în vederea reducerii necesității intervenției formale a legii și al instituirii unui tratament uman, echitabil, al minorilor care sunt în conflict cu legea.

Partea a doua și a treia a Regulilor de la Beijing (*Cercetarea și urmărirea penale, Procesul și Hotărârea instanței*) reglementează tratamentul juridic al minorului în toate fazele cercetării, urmăririi și procesului penal. Ele precizează drepturile minorului în toate fazele procesuale, procedurile speciale aplicabile minorului pe toată durata investigațiilor și procesului, precum și tratamentul la locul de detenție. Instituționalizarea este apreciată de Regulile de la Beijing ca o soluție de ultimă instanță. Regulile prevăd pentru prima oară într-un document internațional *lista drepturilor procesuale ale infractorilor minori* (Rg.7.1):

- prezumția de nevinovăție,
- dreptul de a i se aduce la cunoștință faptele de care este învinuit;
- dreptul la ne-auto-denunțare;
- dreptul de a fi asistat de un avocat;
- dreptul părinților sau al altor ocrotitori legali de a fi prezenți la audierea minorului;
- dreptul de a-și susține public, în contradictoriu, cauza;
- dreptul de a face apel la o instanță superioară;
- dreptul la protecția vieții private (Rg.8.1);
- dreptul de a nu se publica nici o informație care ar face posibilă identificarea infractorului minor, etc.

Este reglementată *obligativitatea anchetei sociale* (Rg.16.1) în orice hotărâre a autorităților competente referitoare la minorul delicvent.

La nivelul Regulilor de la Beijing *este încă vizibil conflictul dintre cele două filosofii penale concurente*: cea tradițională, represivă și cea restitativă care începea să câștige teren, în special în domeniul tratamentului delincvenței juvenile. Principiile (Rg.17.1) care orientează pedepsele aplicabile minorilor reflectă tensiunea dintre valorile polare ale celor două filosofii: *reabilitare versus pedeapsă proporțională cu gravitatea faptei; asistență versus represiune; protecția individului versus protecția comunității; etc.*

Una dintre obligațiile prevăzute de Regulile de la Beijing se referă la *reglementarea unei game cât mai largi și flexibile de sancțiuni* (Rg.18.1) astfel încât *instituționalizarea să fie doar o soluție de ultimă instanță*. Între acestea sunt recomandate:

- hotărârile de supraveghere;
- probațiunea;
- munca în comunitate;
- compensația și restituirea;
- amenzi penale;
- consilierea și terapia de grup;
- decizii de asistență alternativă;
- decizii de internare în centre educaționale, etc.

Regulile de la Beijing reglementează, de asemenea, *standardele de pregătire profesională* ale celor care sunt implicați în soluționarea cauzelor cu minori. Ele subliniază necesitatea pregătirii profesionale continue în acest domeniu, prin cursuri speciale, astfel încât personalul implicat în cauzele cu delincvenți minori să-și mențină și îmbunătățească permanent competența în acest domeniu (Rg.22.1). „*Pentru toate aceste persoane este necesară o minimă pregătire în drept, sociologie, psihologie, criminologie și științele comportamentului. Această pregătire este tot atât de importantă ca și specializarea organizațională precum și independența autorităților competente în cauzele cu minori*” [8].

Partea a patra, *Tratamentul non-instituțional*, reglementează implementarea hotărârilor adoptate de autoritatea competentă. Deciziile adoptate în cauzele cu minori tind să influențeze, pe termen lung, viața celui în cauză într-o măsură mult mai mare decât în situația infractorilor majori. Din acest motiv, implementarea hotărârilor se va realiza de către *organisme specializate al căror personal are pregătirea profesională necesară, prevăzută de Reguli* (Rg.23.1). De asemenea, se prevede obligativitatea asigurării asistenței nevoilor minorului pe toată durata procedurilor, astfel încât acesta să poată beneficia de locuință, de continuarea școlii și a pregătirii profesionale, de un loc de muncă, etc. Aceste măsuri sunt menite să faciliteze procesul de reabilitare și reinsertie a minorului în comunitate (Rg.24.1).

Regulile de la Beijing prevăd în cea de a *cincia parte*, obiectivele, principiile și normele, care trebuie să guverneze *tratamentul instituțional al minorilor care au comis infracțiuni* (Tratamentul Instituțional). Obiectivul fundamental (Rg.26.1) al asistenței și tratamentului instituțional al minorilor care au comis infracțiuni este de a favoriza reintegrarea lor comunitară prin „*asumarea unor roluri productive și constructive pentru societate*”. În acest scop, minorii instituționalizați vor fi *integrați în programe de pregătire școlară și profesională, de asistență psihologică și medicală, corespunzătoare vârstei, sexului, personalității și nevoilor specifice dezvoltării lor* (Rg.26.2). Sub

raportul organizării locurilor de detenție, Regulile prevăd obligativitatea separării infractorilor minori de cei adulți (Rg.26.3). Regula 26.4 acordă atenție specială *minorelor* care au comis infracțiuni. Efect al stereotipurilor și discriminării, femeile și tinerele care ispășesc o pedeapsă privativă de libertate sunt tratate diferit, sunt neglijate, în comparație cu băieții / bărbații infractori. Rezoluția nr.9 a celui de-al șaselea Congres al Națiunilor Unite cu privire la Prevenirea Infracționalității și Tratamentul Infractorilor *recomandă statelor să acorde tratament egal femeilor în toate etapele cercetării, urmării și procesului penal, precum și acordarea unei atenții speciale problemelor și nevoilor lor pe durata deținerii*. Actualmente, această regulă trebuie, de asemenea, interpretată în lumina dispozițiilor Convenției Națiunilor Unite cu privire la Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor. Regulile 28.1 și 28.2 recomandă reglementarea *instituției liberării condiționate precum și asistarea și supravegherea minorilor în această perioadă de către organisme specializate*.

Totodată, Regula 28.1 din Regulile respective stabilește *că liberarea* condiționată dintr-o instituție va fi folosită de autoritatea competentă cât mai mult posibil, și va fi dispusă cât mai repede cu putință.

Regula 28.2 prevede că minorii liberați condiționat dintr-o instituție vor fi asistați și supravegheați de o autoritate competentă și vor primi întreg sprijinul comunității.

Sunt, de asemenea, încurajate *alternativele semi-instituționale* (Rg.29.1) cum ar fi centrele de zi, stabilimentele educaționale (*educational homes, half way houses, etc*).

Partea a șasea „Cercetare, Planificare, Elaborarea Politicilor și Evaluare” subliniază necesitatea dezvoltării cercetării științifice ca bază a politicilor din domeniul justiției penale pentru minori. Regula 30 stabilește standarde de integrare a cercetării în procesul elaborării și aplicării politicilor din domeniul administrării justiției juvenile. În acest context, este recomandată evaluarea constantă a nevoilor delicvenților minori, precum și a tendințelor și aspectelor noi care apar în domeniul infracționalității. Cercetarea trebuie să ia în considerare inclusiv motivația și explicațiile pe care chiar infractorii minori le dau acestor acte.

Principiile, normele și valorile prevăzute de Regulile de la Beijing au fost reiterate și completate în spiritul Convenției Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului printr-un nouă reglementare, „Regulile Națiunilor Unite pentru Protecția Minorilor care ispășesc o Pedeapsă Privată de Libertate”, adoptată de Adunarea Generală la 14 decembrie 1990.

Reieșind din reglementările sus-menționate care oferă o protecție superioară minorului, acestea nu au fost suficiente pentru garantarea drepturilor tinerilor privați de libertate care sunt

foarte vulnerabili în fața abuzului, transformării în victime. În acest sens, au fost elaborate Regulile Națiunilor Unite pentru protecția tinerilor privați de libertate la 14 decembrie 1990, care au ca perspective fundamentale. Sistemul justiției pentru minori trebuie să susțină drepturile și siguranța și să promoveze bunăstarea fizică și mintală a minorilor. Pedepsa cu închisoarea trebuie folosită numai ca o metodă extremă. Totodată, acestea menționează că privarea de libertate a minorilor se va face numai în conformitate cu principiile și procedurile prezentate în aceste Norme și în Normele standard minime pentru administrarea justiției pentru minori ale Organizației Națiunilor Unite (Normele de la Beijing). Privarea de libertate a unui minor trebuie să fie o măsură extremă și pentru o perioadă minim necesară și trebuie să se limiteze la cazurile excepționale. Durata sancțiunii trebuie să fie stabilită de o autoritate judiciară, fără a elimina posibilitatea scurtării pedepsei. Concomitent, privarea de libertate trebuie aplicată în condiții și împrejurări care asigură respectarea drepturilor minorilor. Minorilor deținuți în instituții trebuie să li se asigure participarea la activități și programe care să le promoveze și susțină sănătatea și respectul de sine, să le stimuleze simțul răspunderii și să încurajeze acele atitudini și aptitudini care îi vor ajuta în dezvoltarea potențialului lor ca membri ai societății.

De asemenea, regulile garantează protecția drepturilor individuale ale minorilor, în special în ceea ce privește legalitatea executării măsurilor de detențiune; aceasta va fi garantată de autoritatea competentă, pe când obiectivele integrării sociale vor fi asigurate prin inspecții periodice și alte mijloace de control, efectuate în conformitate cu standardele internaționale, legile și reglementările naționale, de către un corp de control corespunzător constituit, autorizat să viziteze minorii și care nu aparțin instituției de detențiune [9].

Art. 40.1 al CDC prevede că la tratarea unui copil în conflict cu legea trebuie să se țină cont printre alte momente de „oportunitatea promovării reintegrării copilului și a asumării de către copil a unui rol constructiv în societate” [10]. Punctul 5 al Regulilor de la Beijing prevede că sistemul justiției juvenile trebuie să fie orientat spre asigurarea bunăstării minorului [11]. Prin aceasta, Regula introduce principiul proporționalității și „va garanta ca orice reacție față de infractorii juvenili totdeauna să fie proporțională circumstanțelor atât ale infractorului, cât și ale infracțiunii”.

Forma reacției la comportamentul unui minor, atunci când este descoperit trebuie să arate, că nu reprezintă ultima încercare și șansa de a redirecționa minorul de la modul de viață care îl va aduce la crimă.

Astfel reacțiile la infracțiunile comise de minori trebuie:

- să încurajeze procesul de schimbare a comportamentului prin ajutorarea copilului sau a adolescentului să se simtă responsabil de acțiunile sale și să înțeleagă impactul acestor acțiuni asupra altora;
- să sprijine integrarea și nu alienarea;
- să încerce să evite implicarea sistemului judiciar oficial mai presus de toate reacțiile pur punitive așa ca privațiunea de libertate de fiecare dată când este posibil și să acorde o importanță deosebită soluțiilor constructive, având la bază suportul comunității [12].

În acest sens, Recomandarea (2003) 20 a Comitetului de miniștri către statele membre cu privire la noile modalități de tratare a delincvenței juvenile și rolul delincvenței juvenile din 24 septembrie 2003 recomandă statelor de a preveni comiterea și recidiva faptelor de natură penală, de a socializa și de a reintegra infractorii și de a se preocupa de necesitățile și interesele victimelor. Intervenția în cazul minorilor trebuie pe cât este de posibil să se bazeze pe dovezi de ordin științific care dă răspuns când acestea sunt aplicabile în privința cui și în ce condiții. Totodată, este necesară continuarea extinderii alternativelor susceptibile să substituie condamnarea formală. Acestea trebuie să facă parte din procedura ordinară, să respecte principiul proporționalității, să reflecte interesele minorului și să fie aplicabile în măsura în care responsabilitatea este liber acceptată. Concomitent, merită ca minorilor să li se aplice măsurile alternative la detenție așa ca plasarea minorului la rude și stimularea familiilor sau centrelor de plasament să ia minorul. Privarea de libertate nu trebuie să fie niciodată utilizată în calitate de pedeapsă iminentă, ca formă de intimidare sau să servească drept substitut al protecției copilului sau a măsurilor de sănătate mintală. Plus la toate, ținând cont de factorul preventiv pe care detenția îl joacă în cazul minorilor bănuți, instanțele de judecată trebuie să efectueze o analiză a tuturor riscurilor inerente în baza informațiilor depline și confirmate referitoare la personalitatea și circumstanțele sociale ale minorului respectiv [13]. În fine, stipulăm că, în pofida reglementărilor internaționale ale Națiunilor Unite referitoare la delincvența juvenilă și în particular a minorilor aflați în dificultate, garantarea acestor prevederi nu se poate realiza decât pe cale internă și în funcție de anumite situații de la caz se admit unele carențe în aplicarea acestora în realitate.

II. Reglementările Uniunii Europene privind minorul delinvent

Un mecanism demn de a asigura drepturile copilului aflat în dificultate este Uniunea Europeană care prin intermediul Tratatelor, Regulamentelor și Directivelor oferă un cadru de apropiere a legislațiilor naționale întru ameliorarea situației din domeniul respectiv.

Deși, la nivelul Uniunii Europene nu putem identifica un cadru bine diferențiat în acest domeniu și un mecanism funcțional, totuși, prevederile comunitare oferă anumite garanții copiilor aflați în dificultate, deși realizarea acestora revine în cele din urmă statelor membre.

Art. 24 al Cartei Europene a Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene prevede că toți copiii au dreptul la protecția și îngrijirile necesare pentru asigurarea bunăstării lor. Ei își pot exprima în mod liber opinia. Aceasta se ia în considerare în problemele care îi privesc, în funcție de vârsta și gradul lor de maturitate. De asemenea, în toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial. Orice copil are dreptul de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția cazului în care acestea sunt contrare interesului său [14].

Art. 8 al Cartei Sociale Europene prevede dreptul la protecție a tinerilor și adolescenților, fixând vârsta minimă pentru muncă 15 ani la munci lejere care nu vor afecta sănătatea, moralitatea și educația lor. Prin urmare, aceste prevederi ar trebui luate în considerare și la antrenarea copiilor la munci neremunerate în calitate de pedeapsă sau de măsura educativă [15].

Există mai multe programe la nivel comunitar privind ameliorarea situației din domeniu, care potrivit ultimelor date s-au dovedit a fi vulnerabile, precum: programul specializat pentru „Prevenirea și combaterea criminalității” (2007-2013), axat în principal pe prevenirea criminalității și protecția victimelor, programul specializat „Justiția penală” (2007-2013), care urmărește promovarea cooperării judiciare în domeniul penal, pe baza recunoașterii și încrederii reciproce, a întăririi legăturilor și a schimbului de informații dintre autoritățile naționale competente, programul DAPHNE III privind combaterea violenței împotriva copiilor și tinerilor, programul „Tineretul în acțiune” (2007-2013) a cărui prioritate principală o constituie susținerea tinerilor cu mai puține oportunități sau provenind din medii mai puțin favorizate, acțiunile Fondului Social European și ale programului „Equal” pentru consolidarea integrării sociale și combaterea discriminărilor și pentru facilitarea accesului la piața muncii al persoanelor mai puțin favorizate, programul de inițiativă „Urbact”, susținut de UE, care urmărește schimbul de bune practici între orașele europene, în scopul asigurării unui mediu mai viabil pentru locuitori, și care cuprinde acțiuni vizând crearea unui mediu urban mai sigur pentru tineri, precum și acțiuni de integrare socială pentru tinerii cei mai puțin favorizați în scopul socializării și participării lor, programe transnaționale de inițiativă cum ar fi „*Safety net for children and youth at risk*”, axate pe adoptarea de măsuri în sprijinul copiilor și tinerilor aflați în pericol sau în condiții de excludere socială,

programe la care pot și trebuie să participe parteneri din cât mai multe state membre, linia telefonică europeană pentru copiii dispăruți, printre care se numără și victime ale delincvenței juvenile.

Astfel, Uniunea Europeană protejează și promovează toate drepturile copilului în mod nediferențiat, încurajând statele să adere și să pună în aplicare mecanismele și procedurile internaționale în domeniul drepturilor copiilor, respectarea solicitărilor măsurilor de protecție, decizii, hotărâri și recomandări ale organismelor internaționale, cooperarea cu mecanismele corespunzătoare ale ONU și ale Consiliului Europei, să consolideze capacitățile de promovare și de protecție la nivel național, să îmbunătățească procesul și structurile de monitorizare, să încurajeze alocarea și protecția drepturilor copiilor, să încurajeze reforma legislativă pentru promovarea și protecția drepturilor copiilor, să combată și să descurajeze violarea drepturilor copiilor, să ofere posibilitatea de a participa mai eficient la luarea deciziilor, să mărească capacitățile familiilor și altor persoane care au grijă de a-și îndeplini până la capăt rolurile în privința protecției drepturilor copiilor.

Reieșind din faptul că politica penală se înscrie în unul din obiectivele majore ale politicii statului, includem în acest obiectiv și perfecționarea legislației penale în domeniul tratamentului penal al minorului infractor prin optimizarea și adecvarea sistematică a soluțiilor juridice la cerințele sociale obiective și subiective actuale și de perspectivă a societății din Republica Moldova, precum și armonizarea acesteia la legislația comunitară.

De altfel, Convențiile europene ale UE constituie o procedura normală de armonizare, care nu poate fi numai opera guvernelor, ea trebuie să reprezinte de asemenea și nevoia de justiție la scara Europei, drept consecință a unui sentiment de injustiție, încercat de oameni acestui continent. În acest sens, adaptarea dreptului penal la concepțiile sociale ar asigura, potrivit opiniei autorului citat, cunoașterea nevoii de protecție socială încercată de populație. Așadar, s-a susținut că dreptul penal și în special cel al minorilor trebuie să fie un drept democratic [16].

În acest context, pentru întreprinderea măsurilor la nivel comunitar s-a recomandat statelor membre în colaborare cu Comisia Europeană să elaboreze și să adopte o serie de norme și principii minime în domeniul combaterii delincvenței juvenile care să se axeze pe trei piloni: prevenție, măsuri judiciare și extrajudiciare, și reabilitare, integrare și inserție socială, pe baza principiilor stabilite la nivel internațional prin regulile de la Beijing, prin Principiile de la Riyadh și prin Convenția Internațională cu privire la drepturile copilului.

La fel, se consideră că obiectivul unei abordări comune la nivel european ar trebui să fie acela de a elabora modele de intervenție pentru soluționarea și gestionarea delincvenței juvenile, iar recursul la măsuri privative de libertate și sancțiuni penale ar trebui să constituie ultima opțiune și să fie aplicat doar când este absolut necesar. Aceasta pentru că în condițiile în care minorul, datorită vârstei, nu are dezvoltare fizică, dar mai ales corectare psihică, necesară pentru a avea reprezentarea completă a acțiunilor sale, iar corectarea unui comportament antisocial trebuie să aibă prioritate față de măsurile punitive care se vor lua față de minor [17].

Totodată, potrivit art. 36 din Rezoluția Parlamentului European privind delincvența juvenilă: rolul femeilor, al familiei, și al societății din 21 iulie 2007 s-a propus statelor membre examinarea celor mai bune practici de prevenire și de soluționare eficace și inovatoare, pe baza unei abordări multisectoriale, măsurarea și analizarea eficacității pe care o pot avea pe termen lung unele sisteme recent dezvoltate în materie de delincvență juvenilă, cum ar fi „justiția reparativă”, schimbul de bune practici la nivel internațional, național și local, ținând seama de experiențele extrem de pozitive înregistrate în cadrul programului DAPHNE de combatere a violenței, program care, prin numeroasele sale proiecte eficiente în lupta împotriva violenței, constituie el însuși un exemplu de „bună practică”, garantarea că aceste practici și servicii se vor concentra cu prioritate asupra intereselor primordiale ale copiilor și adolescenților, asupra protejării drepturilor acestora, precum și asupra educării acestora în privința sarcinilor pe care le au și a respectului față de lege, dezvoltarea unui model european pentru protecția tinerilor, axat pe cei trei piloni fundamentali reprezentați de prevenire, măsurile judiciare și extrajudiciare și reintegrarea socială și, de asemenea, pe promovarea valorilor respectului și a egalității, precum și a drepturilor și obligațiilor tuturor, elaborarea unor programe de educare și de formare profesională pentru minori, care să faciliteze integrarea socială a acestora și instaurarea unei reale egalități a șanselor prin intermediul formării continue, accesibile pentru toți de-a lungul întregii vieți, formarea eficientă pentru toți constituind, împreună cu realizarea obiectivelor de la Barcelona, o premisă pentru prevenirea eficientă a violenței; sprijinirea inițiativelor existente, lansate în acest context, de organizațiile de tineret, organizarea unui program coordonat de formare continuă pentru mediatorii naționali, forțele de poliție și membrii sistemului judecătoresc, organismele naționale competente și autoritățile de control, stabilirea unei rețele între serviciile competente ale autorităților locale și regionale, organizațiile de tineret și comunitatea educațională [18].

De altfel, pentru combaterea delincvenței juvenile se impune un cadru legislativ menit să îi asigure minorului protecția necesară, precum și garantarea unor condiții de viață corespunzătoare, care să îi asigure dezvoltarea fizică, psihică prin respectarea dreptului la sănătate, acces educație, școlarizare și pregătire profesională, precum și al pazei și supravegherii acesteia.

La nivelul Uniunii Europene în domeniul delincvenței juvenile în termen scurt urmează să se efectueze acțiuni de finanțare a măsurilor preventive în cadrul programelor comunitare existente și crearea unei noi linii bugetare pentru acțiuni și rețele integrate în vederea combaterii delincvenței juvenile și ulterior publicarea unui studiu, a unei comunicări a Comisiei Europene privind dimensiunile fenomenului în Europa și pregătirile corespunzătoare prin intermediul unei rețele de experți naționali, pentru elaborarea unui program-cadru integrat de combatere a delincvenței juvenile.

Iar statele membre trebuie să prevadă pentru abordarea integrată a delincvenței juvenile alocarea de credite bugetare speciale pentru adoptarea unor măsuri de prevenire a acesteia, consolidarea creditelor pentru inserția socială și profesională a tinerilor, suplimentarea resurselor financiare pentru reabilitarea și modernizarea structurilor de plasament destinate minorilor delincvenți la nivel central și regional, precum și specializarea și formarea profesională a specialiștilor și tuturor factorilor de răspundere implicați.

În acest context, prevenirea delincvenței juvenile impune adoptarea de către statele membre ale UE de politici publice și în alte domenii, cum ar fi cele de asigurare cu locuințe, ocuparea forței de muncă, formarea profesională, activități pentru petrecerea timpului liber și favorizarea interacțiunilor pozitive și constructive între minori.

Răspunderea penală a minorului în dreptul european are mai multe dimensiuni determinate de cadrul juridic multiplu al reglementărilor care sunt specifice spațiului european. Astfel, putem delimita prevederile internaționale în materie, documentele Consiliului Europei, tratatele și actele Uniunii Europene și reglementările naționale. În pofida unor reglementări internaționale și europene care tind să uniformizeze prevederile referitoare la răspunderea penală a minorului, totuși acestea oferă suficientă posibilitate statelor membre pentru a-și institui propriile reglementări. Problematika constă că unele și aceleași fapte pot fi considerate licite și respectiv incriminate în alte state. Minorii de aceeași vârstă pot fi pasibili de răspundere penală într-un stat și exonerați în altul. Problema e că decalajele oscilează semnificativ și criteriul teritorialității are o importanță relevantă pentru ca minorii să se bucure de anumite drepturi și să

le revină anumite obligații. Iar fenomenul infracțional nu se limitează la un anumit teren, ci se declanșează pe un teritoriu mai extins european, fapt determinat de alte interese comune sociale, economice, culturale. Contrapunerea mai multor forțe de reglementare oferă un dezechilibru care a reușit să oscileze atât pe orizontală, cât și pe verticală. Ca urmare, puțini divizori comuni se identifică în prevederile naționale privind răspunderea penală a minorilor. Printre acestea putem identifica oferirea unui tratament penal special copilului, care este persoana până la 18 ani, abolirea pedepsei cu moartea și detențiunii pe viață pentru minori, prioritatea măsurilor educative față de pedepse. Cert este că numitorul comun al acestor prevederi sunt prevederile internaționale și europene determinate, care nu acordă o mare discreție pentru legiuitori naționali.

Totuși, o mare parte din reglementările internaționale permit statelor, în virtutea principiului suveranității penale, de a institui propriile reguli penale, inclusiv și în privința răspunderii penale a minorilor. Diversitatea reglementărilor naționale permit de a varia de la limita vârstei răspunderii penale până la stabilirea sancțiunilor penale minorilor, incluzând și capacitatea penală a minorilor, criteriile subiective și obiective de tragere la răspundere penală, măsuri educative și pedepse.

III. Tratamentul penal al minorilor în sistemul național al statelor membre ale UE

Răspunderea juridică a minorilor variază de la un stat la altul în funcție de dezvoltarea socială, economică, culturală a fiecăruia și se caracterizează prin mai multe componente: vârsta răspunderii penale, criteriile de tragere la răspundere penală, sancțiunile aplicate. Sistemele de sancționare a minorilor au fost diversificate, prevăzând pentru sancționarea minorilor numai măsuri educative, doar pedepse sau sistemul mixt (pedepse și măsuri educative). Majoritatea statelor abordează sistemul mixt pentru sancționare a minorilor și sistemul elvețian aplică minorilor numai măsuri educative.

Vârsta răspunderii penale variază de la un sistem economic la altul în funcție de specificul național al fiecărui stat. Astfel, în Europa cea mai joasă vârstă a lipsei răspunderii penale absolute este în Elveția - 7 ani, urmată de Anglia, Danemarca și Țara Galilor - 10 ani, Olanda - 12 ani, Portugalia și Spania - 16 ani, în Franța, Polonia - 13 ani, România, Austria, Ungaria, Germania, Letonia, Lituania, Estonia, Italia, Republica Moldova - 14 ani, Norvegia, Finlanda, Suedia, Slovacia, Irlanda de Nord, Islanda - 15 ani, Belgia - 16 ani. În perspectiva unor noi evoluții legislative există tendința de a micșora vârsta răspunderii penale, fapt argumentat prin creșterea numărului crimelor comise de către minorii mai mici. Aceste tendințe se manifestă în propunerile legislative

ale Franței, care tind spre reducerea vârstei răspunderii penale de la 13 la 12 ani, inițial în noul Cod penal a României de la 14 la 13 ani, dar s-a revenit la 14 ani. În condițiile existenței unor diferite vârste a răspunderii penale în Europa se impune stabilirea la nivelul Uniunii Europene a vârstei minime a răspunderii penale 12 ani, pe care statele o pot varia în funcție de specificul național.

Vârsta răspunderii penale se caracterizează prin anumite etape pentru care minorul este supus unui regim sancționator diferit. Astfel, sunt două criterii de delimitare a vârstei de la care răspunde minorul, cel subiectiv și cel obiectiv. Primul criteriul presupune condiția, dacă minorul a acționat sau nu cu discernământ, săvârșind o anumită faptă periculoasă. Discernământul este definit în diverse state diferit. În Franța se consideră că există discernământ dacă o persoană nu suferă de boli psihice, iar în Ungaria minorul între 14-18 ani răspunde dacă nu este dement [19]. Acest criteriu este caracteristic mai multor state: 13-15 ani în Franța, pentru tragerea la răspundere penală a minorului este necesar ca acesta să fi acționat cu discernământ, și de la 16 ani în România și la 15 ani în Franța minorul devine penal responsabil. În alte state, în special cele foste socialiste, la baza delimitării vârstei penale a minorilor a fost luată în considerare gravitatea faptelor comise, precum este Letonia, Lituania, Estonia, Moldova. În context, este de menționat că în statele respective pentru infracțiunile grave (omor, viol) răspunderea penală survine pentru minorii de la vârsta de 14 ani, iar pentru celelalte – de la 16 ani, cea din urmă constituind vârstă generală a răspunderii penale. De asemenea, în unele state există o simbioză între criteriul obiectiv și subiectiv, când minorii sunt trași la răspundere penală de la o anumită vârstă ținând cont de gravitatea infracțiunii comise și dacă au acționat cu discernământ.

Un alt aspect al răspunderii penale îl constituie regimul măsurilor educative și pedepselor; cert este că în toate statele măsurile educative au prioritate în raport cu pedepsele și cele din urmă se aplică numai în cazul când primele nu sunt eficiente.

În diferite state măsurile de educare a minorilor delincvenți sunt numite în mod diferit: măsuri de siguranță, măsuri disciplinare sau măsuri educative, care deși impun unele restricții au mai mult o funcție educativă.

În Germania măsurile educative constau în impunerea unor reguli de conduită referitoare la reședință, formare, interdicția de a frecventa anumite locuri. În cazul când acestea sunt insuficiente se aplică măsuri disciplinare, avertismentul, impunerea de obligații (repararea prejudiciului, achitarea unei sume de bani unei organizații de interes general, închisoarea specială pentru minori pe perioada *weekend*-uri, pe 2-4 zile, sau 1-4 săptămâni.

În Marea Britanie pentru infracțiunile mai ușoare se aplică mustrare pentru primul delict în celelalte cazuri – avertisment, despăgubiri în folosul victimei, supravegherea, munca în folosul comunității, obligația de a nu părăsi domiciliul, ordonanța de supraveghere cu obligația de reședință pentru tinerii sub 16 ani, obligația de a participa 2-3 ore pe săptămână la activități organizate în școli pentru tineri [20].

În Franța Ordonanța din 2 februarie 1945 prevede că jurisdicțiile pentru minori dispun în privința acestora măsuri de protecție, de asistență, de supraveghere sau de educație pe care le consideră adecvate. Astfel, în Franța pot fi aplicate minorilor următoarele măsuri: relaxarea minorului, dacă nu este culpabil, condamnarea cu suspendarea pedepsei în aceleași condiții ca și adultul, admonestarea, punerea în pază solemnă și intimidată, punerea sub supravegherea părinților sau unei persoane demne de încredere, punerea sub protecție judiciară nu mai mult de 5 ani, plasarea într-o instituție de educare supravegheată sau într-o instituție medicală sau medico-psihologică. În cazul contravențiilor, minorul nu poate fi condamnat decât la o amendă, care nu poate fi înlocuită, în caz de neexecutare, cu închisoarea. În cazul contravențiilor de clasa a V-a (al delictelor și crimelor), minorul de 13-18 ani poate fi pedepsit cu închisoarea, beneficiind de o reducere la ½ a duratei prevăzute în criminalitatea dată. Minorii între 13 și 18 ani pot fi condamnați la pedeapsă cu închisoarea dacă trăsăturile de personalitate fac necesară aplicarea unei asemenea sancțiuni ori dacă se sustrag, în mod sistematic, de la executarea unei măsuri de reeducare. Reducerea pedepsei are un caracter de principiu, deoarece judecătorul are dreptul ca, printr-o hotărâre special motivată și în cazuri de excepție, să aplice minorului între 16 și 18 ani aceeași pedeapsă ca și cea prevăzută pentru infractorii majori [21].

În Olanda minorilor le pot fi aplicate următoarele măsuri: detenția în instituțiile pentru tineri, confiscarea averii, privarea de veniturile primite ilegal și compensarea pagubei. Potrivit Codului penal olandez, perioada de detenție a minorului nu poate depăși 24 de luni, precum și faptul că judecătorul care a pronunțat sentința îl poate elibera sub „cuvânt de onoare” pe tânărul aflat în conflict cu legea, stabilindu-i o perioadă de încercare. De asemenea, un element nou al legislației penale olandeze, comparativ cu cele analizate anterior, îl constituie munca în folosul comunității.

În Polonia minorului, care la atingerea vârstei de 15 ani săvârșește una din infracțiunile deosebit de grave (omor, vătămarea gravă a sănătății, viol), îi pot fi aplicate pedepse penale, în mod special dacă măsurile educative nu s-au soldat cu rezultatele dorite.

În Suedia pentru persoana care a săvârșit o infracțiune până la atingerea vârstei de 18 ani și este pasibilă de pedeapsa cu închisoarea, instanța poate dispune tutela închisă, care însă va fi cel puțin 14 zile și de cel mult 4 ani și pedeapsa sub formă de închisoare, numai în cazul în care există teme extraordinar.

În Estonia minorului îi pot fi aplicate una sau mai multe sancțiuni: avertisment, sancțiuni privind organizarea studiului, trimiterea la un psiholog, specialist în probleme de dependență, asistent social sau la un alt specialist pentru consultare, concilierea, obligația de a locui cu un părinte, un părinte adoptiv, un tutore sau cu o familie cu cineva care îi asigură îngrijirea sau într-un orfelinat, munca în folosul comunității, garanția, participarea la programe pentru tineret sau sociale sau la programe de tratament medical, trimiterea la școli pentru elevi cu nevoi speciale. Sistemul de drept portughez prevede că pentru minorii de la 12 ani până la 14 ani se aplică măsuri educative. Aceste măsuri se aplică în privința minorilor care au dovedit dificultăți de adaptare la o viață socială normală. Minorii, care practică cerșetoria, prostituția, vagabondajul, abuzul de băuturi alcoolice sau recurg la folosirea ilicită a drogurilor, sunt subiecți ai unor fapte calificate de lege ca infracțiuni sau contravenții [22].

În Olanda pentru minorii cu vârsta cuprinsă între 12 și 18 ani sunt prevăzute sancțiuni respective, cea mai severă fiind detenția în penitenciarul destinat tinerilor infractori pentru o perioadă ce nu depășește 24 de luni. Minorilor le pot fi aplicate următoarele măsuri de pedeapsă: detenția în instituțiile pentru tineri, confiscarea averii, privarea de veniturile primite ilegal, compensarea pagubei. Detenția minorului minimum 1 zi și maximum 12 luni, dacă persoana nu a împlinit vârsta de 16 ani la momentul săvârșirii infracțiunii și maximum 24 de luni, în celelalte cazuri. Munca în folosul comunității, ca varietate a sancțiunilor alternative, nu trebuie să depășească 6 luni. În cazul în care sunt stabilite anumite sancțiuni alternative, numărul total de ore nu trebuie să depășească 240.

În Grecia pentru minori este prevăzută detenția în centre corecționale și nu în închisori, durata detenției este de la 5 la 10 ani, dacă pedeapsa aplicată adultului este mai mare de 10 ani și minimă – de 6 luni.

În România este un sistem mixt de sancționare pentru minori format din măsuri educative (mustrare, libertate supravegheată, internarea într-un institut special de reeducare, internarea într-un institut medical educativ) și pedepse. Limitele închisorii aplicabile în aceste cazuri se reduc la jumătate: în urma reducerii, în nici un caz minimul pedepsei nu va depăși 5 ani. De asemenea, condamnările pronunțate pentru faptele săvârșite în timpul minorității nu atrag nici un fel de

incapacități sau decăderi, iar pedepsele complementare nu se aplică minorului. Când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită de minor detenția pe viață, se aplică închisoarea de la 5 la 20 de ani. Condamnarea suferită în timpul minorității nu constituie primul termen al recidivei. În cazul liberării condiționate, cei condamnați în timpul minorității pot fi liberați după executarea unei durate mai reduse din pedeapsă (art. 60, alin. 4, Codul Penal). Noul Cod penal prevede măsurile educative neprivative de libertate: *stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână, asistarea zilnică* și măsurile educative privative de libertate *internarea într-un centru educativ, internarea într-un centru de detenție* (art. 115). Raportând conținutul măsurilor educative din noul Cod penal la cele din Codul actual observăm că acestea sunt expuse în ordinea crescătoare a gravității și au ca scop de reintegrare socială a minorului și reeducarea prin intermediul consiliilor de probațiune care au menirea de a-l controla și verifica.

Codul penal al Republicii Moldova prevede măsuri educative ce pot fi aplicate față de minori și anume: avertismentul, încredințarea minorului pentru supraveghere părinților, obligarea minorului să repare daunele cauzate (*la aplicarea acestor măsuri se ia în considerare starea materială a minorului*), obligarea minorului de a urma un curs de tratament medical de reabilitare psihologică, internarea minorului, de către judecată, într-o instituție curativă și de reeducare (art. 104). Minorului îi pot fi aplicate concomitent câteva măsuri de constrângere. În calitate de pedepse minorilor li se pot aplica: amenda, munca neremunerată în folosul comunității, închisoare (nu poate fi aplicată persoanelor care nu au atins vârsta de 16 ani). La stabilirea pedepsei închisorii pentru persoana, care la data săvârșirii infracțiunii nu avea vârsta de 18 ani, termenul închisorii se stabilește din maximul pedepsei prevăzut de legea penală pentru infracțiunea săvârșită redusă la jumătate. Comparativ cu noul Cod penal, măsurile prevăzute în Codul penal al Republicii Moldova sunt mai mult privative de libertate. În acest sens, ar fi binevenită reglementarea unor măsuri neprivative de libertate în privința minorului, precum ar fi stagiul de formare civică, consemnarea la sfârșit de săptămână, asistarea zilnică.

Totodată, merită de menționat că potrivit art. 54 al Codului penal al Republicii Moldova persoana în vârstă de până la 18 ani, care a săvârșit pentru prima oară o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă poate fi liberată de răspundere penală în conformitate cu prevederile procedurii penale, dacă s-a constatat că corectarea ei este posibilă fără a fi supusă răspunderii penale.

Anumite state diferențiază pedepsele de măsurile penale cu caracter educativ. Elveția și Olanda utilizează admonestarea ca sancțiune penală, în timp ce altele, ca Portugalia, Spania sau Belgia, integrează măsurile educative sau corecționale. De altfel, plasarea în instituții închise este

considerată ca o măsură educativă în Franța, Belgia sau Luxemburg, Spania și ca pedeapsă în Anglia, Elveția și Olanda. Germania și Grecia integrează măsurile corecționale. Unitatea europeană a tratamentului minorilor este în curs și trebuie să se bazeze pe noțiuni ca pedeapsa, responsabilitatea în funcție de vârstă și imputabilitate [23].

În unele state – Suedia, Elveția, Danemarca, Portugalia, Spania – este un regim specific tinerilor adulți între 18-21 ani, iar în Elveția între 18-21 ani, cărora li se aplică regulile penale referitoare la minori [24].

În Lituania a fost instituit un sistem special pentru copiii aflați în dificultate prin supravegherea medie și minimă a copilului, care trebuie să se axeze pe prioritatea intereselor și bunăstării copilului, participării copilului la deciziile luate în privința sa, individualizarea deciziilor (la adoptarea deciziilor trebuie luată în considerare vârsta și nivelul de maturitate al copilului, calitățile lui psihice și fizice, necesitățile lui, specificul mediului lui social și alte necesități deosebite), educării copilului în spiritul realizării obligațiilor și dezvoltării spiritului responsabilității pentru propriile acțiuni în familie, instituție de învățământ, la serviciu și mediu social, non-separării de la familie, realizării supravegherii în locul cât mai aproape de domiciliu, includerii publicului larg în procesul supravegherii copilului și integrării lui sociale prin colaborarea cu societatea locală, organizații non-guvernamentale, organe de stat. Acest sistem, merită de a fi preluat în România și Republica Moldova.

În contextul diverselor reglementări naționale putem identifica: unitatea definiției minorului în sens penal ca persoana care nu a împlinit 18 ani, abolirea pedepsei cu moartea și detențiunii pe viață pentru minori, prioritatea măsurilor educative față de pedepse, fapt care derivă din tratatele internaționale și documentele Consiliului Europei.

Așadar, multitudinea de divergențe în celelalte aspecte ale răspunderii penale a minorului în diferite state exprimă necesitatea de apropiere la nivel european, de instituire a noi standarde minime privind răspunderea penală, măsurile educative și pedepsele aplicate minorilor, acordarea unui regim specific tinerilor adulți.

Bibliografie:

1. Эвелина Мельникова, *Ювенальная юстиция, проблемы уголовного право, уголовного процесса и криминологии*, Изд. Дело, Москва, 2000, p.27-80.
2. Ortansa Brezeanu, *Minorul în legea penală*, Editura C.H. Beck, București, 1998, p.70-74.
3. Victor Duculescu, *Protecția juridică a drepturilor omului*, Ed. Lumina Lex, București, 2008, p.94.

4. Carolina Ciugureanu-Mihailuță, Nicolae Osmochescu, *Protecția internațională a drepturilor copilului*, Ed. ASEM, Chișinău, 2009, p.350
5. *Convenția internațională cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989 din 20 noiembrie 1989*, http://www.unicef.org/moldova/CRC_RO.pdf
6. *Regulile de la Beijing*, Culegerea de acte naționale și internaționale în domeniul penal, vol. I, coordonator Igor Dolea, Victor Zaharia, Chișinău, 2007, Ed. Carte Juridică, p.53-56
7. <http://www.unhchr.ch/html>
8. *Commentary on Beijing Rules, United Nations Human Rights*, [ooks.google.md/books?id=QB6UB1SCxbsC&pg=PA711&lpg=PA711&dq=Commentary+on+Beijing+Rules,+United+Nations+Human+Rights.&source=bl&ots=1Ot9w30gj9&sig=uevuJlSky5yX1I4s1f90gxS5BE&hl=ru&sa=X&ei=_xmrUfvcCozntQaks4GgBg&sqi=2&ved=0CEMQ6AEwAQ#v=onepage&q=Commentary%20on%20Beijing%20Rules%2C%20United%20Nations%20Human%20Rights.&f=false](https://books.google.md/books?id=QB6UB1SCxbsC&pg=PA711&lpg=PA711&dq=Commentary+on+Beijing+Rules,+United+Nations+Human+Rights.&source=bl&ots=1Ot9w30gj9&sig=uevuJlSky5yX1I4s1f90gxS5BE&hl=ru&sa=X&ei=_xmrUfvcCozntQaks4GgBg&sqi=2&ved=0CEMQ6AEwAQ#v=onepage&q=Commentary%20on%20Beijing%20Rules%2C%20United%20Nations%20Human%20Rights.&f=false)
9. *Regulile pentru protecția tinerilor privați de libertate la 14 decembrie 1990*, Culegerea de acte naționale și internaționale în domeniul penal, vol. I, coordonator Igor Dolea, Victor Zaharia, Chișinău, 2007, Ed. Carte Juridică, p.53-56
10. *Convenția internațională cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989 din 20 noiembrie 1989*, *Tratate internaționale*, Chișinău, Ediție oficială, 1998, volumul 1, p.51.
11. *Regulile de la Beijing. op. cit.*, p.56-76.
12. Emilian Stănișor, *Delincvența juvenilă*, Ed. Oscar Print, București, 2003, p.70.
13. *Recomandarea (2003)20 a Comitetului de miniștri către Statele membre cu privire la noile modalități de tratare a delincvenței juvenile și rolul delincvenței juvenile din 24 septembrie 2003*,
[http://www.coe.ro/dosar_children/www.coe.int/T/TransversalProjects/Children/rec%20\(2003\)%2020.pdf](http://www.coe.ro/dosar_children/www.coe.int/T/TransversalProjects/Children/rec%20(2003)%2020.pdf)
14. *Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:ro:PDF>
15. *Carta Socială Europeană*,
<http://www.coe.int/t/dGHI/monitoring/Socialcharter/Presentation/ESCRBooklet/Romanian.pdf>
16. Ortansa Brezeanu, *Justiția pentru minori în context european*, în *Studii de Drept Românesc*, Serie nouă, anul 16 (49), Ed. Academiei Române, 2004, p.225.

17. Alin Liviu Andruț, *Combaterea delincvenței juvenile –preocupare comună a statelor membre ale Uniunii Europene*, în revista Dreptul nr. 4/2008, p. 255.
18. *Rezoluția Parlamentului European privind delincvența juvenilă: rolul femeilor, al familiei, și al societății din 21 iulie 2007*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0283+0+DOC+XML+V0//RO>
19. Ortansa Brezeanu, *op.cit.*, p. 81.
20. Versavia Brutaru, *Tratamentul penal al minorului. Drept comparat*, Revista de drept penal, nr.1/2009, p. 170-181.
21. Jean Pradel, Geert Cortens, *Droit penal européen*, 2 ed., Ed. Dalloz, Paris, 2002, p.248.
22. Maria-Crina Kmen, Ruxandra Rață, *Răspunderea penală a minorului, studiu de doctrină și jurisprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p.188-189.
23. Catherine Blatier, *La délinquance des mineurs: l' enfant; le psychologue; le droit*, Ed. Presses universitaires de Grenoble, Grenoble, 1999, p.19.
24. Jean Pradel, *Droit penal compare*, Ed. Dalloz, Paris, 1995, p.663-664.

Copyright©Violeta MELNIC